

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ' ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2005
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

- A.** Συνοψίζοντας θέλω να πω ότι η πόλη μας στο σύνολο της είναι το κέντρο της παιδείας της Ελλάδας και ατομικά ο καθένας από μας χωριστά έχω τη γνώμη πως θα μπορούσε να παρουσιάσει τον εαυτό του άξιο να επαρκέσει αυτοδύναμα σε πάρα πολλές εκδηλώσεις της ζωής, με μεγάλη επιδεξιότητα και χάρη και ότι αυτά δεν είναι καυχησιολογίες για την παρούσα περίπτωση, αλλά η πραγματική αλήθεια, το φανερώνει η ίδια η δύναμη της πόλης μας, που την αποκτήσαμε μ' αυτούς τους τρόπους ζωής. Γιατί είναι η μόνη από τις τωρινές (πόλεις) που, όταν δοκιμαστεί στην πράξη, βγαίνει ανώτερη από τη φήμη της και η μόνη που ούτε στον εχθρό που θα της επιτεθεί δίνει αφορμή να αγανακτήσει, για όσα κακά παθαίνει από τέτοιους αντιπάλους, ούτε στους υπήκοους να παραπονεθούν με την ιδέα πως τους εξουσιάζουν ανάξιοι.
- B1.** Το κεφάλαιο 41 αποτελεί τον απόλυτο ύμνο της Αθήνας: Ο Περικλής, αφού ως τώρα υπαινικτικά δήλωνε την υπεροχή της, τώρα το κάνει προόδηλα. Έτσι, με την ανακεφαλαίωση που επιχειρεί με τη μετοχή «ξυνελών», ανεβάζει το λόγο από επίπεδο επαίνου σε επίπεδο ύμνου. Θέλει να τονίσει ο Περικλής, μ' αυτά που προαναπτύχθηκαν, πως η Αθήνα με το πολίτευμα της, δίνει πρότυπα αγωγής σ' όλη την Ελλάδα «της Ἑλλάδος παιδευσιν» (σχήμα μετωνυμίας) και με τους τρόπους ζωής που καθιέρωσε, διαπλάθει στην ιδιαίτερη περίπτωση του κάθε πολίτη άριστες προσωπικότητες, γιατί ο καθένας είναι ικανός σε κάθε εκδήλωση της ζωής του να εκφράζεται άνετα και εύστροφα με απόλυτη πληρότητα και αυτάρκεια «μετά χαρίτων... παρέχεσθαι».
- Μπορεί δηλαδή κάθε Αθηναίος, να είναι συγχρόνως τέλειος επαγγελματίας, τέλεια καλλιεργημένος, τέλεια πολιτικοποιημένος. Με την έμμεση ρητορική πράξη εγκαινιάζει μια αισθητή αύξηση: Η Αθήνα με το πολίτευμα και τους τρόπους ζωής της δεν είναι απλά αντίθετη και ανώτερη από τη Σπάρτη, αλλά υψώνεται σε πρότυπο για όλους τους Έλληνες. Παρακάτω, δηλώνει πως η μετάβαση στον ύμνο δεν αποτελεί συνηθισμένο στοιχείο εκφραστικού καλλωπισμού για μια επίσημη τελετή, αλλά είναι γνήσια ρεαλιστική έκφραση, αφού στηρίζεται στην αδιαφιλονίκητη πραγματικότητα της αθηναϊκής δύναμης «αὐτή ἢ δύναμις ... ἔκτησάμεθα». Γι' αυτό δε χρειάζεται να παραμορφωθεί με παχιά λόγια, για να προκαλέσει θαυμασμό, ούτε παράθεση αποδείξεων με λόγια, αφού η ίδια η δύναμη της πόλης διατρανώνει μόνη την αλήθεια της.

Στη συνέχεια με το σχήμα επαναφοράς «μόνη... μόνη» έρχεται στο ά πρόσωπο, για να καρπωθεί το μέγεθος του ύμνου, που εκφράζεται με τα πολυσύλλαβα: «παρασχόμενος θαυμασθησόμεθα ... ουδέν προσδεόμενοι καταναγκάσαντες ξυγκατοικίσαντες».

Η Αθήνα δηλαδή με την αποδεδειγμένη ιμπεριαλιστική δύναμη της, ξεπέρασε και το μύθο και την ανάγκη της επικής φήμης. Δε χρειάζεται τη λεκτική ικανότητα ούτε του Όμηρου, ούτε του Ηρόδοτου, γιατί στη θέση της ωραιολογίας του, που τέρπει παροδικά, η Αθήνα διαθέτει ακατάλυτα ίχνη, που θα προβάλλουν τη δόξα της δύναμής της, γιατί ανάγκασε «πᾶσαν θάλασσαν καί γῆν» ν ανοίξουν δρόμο στο πέρασμά της. Ο ύμνος ολοκληρώνεται με την παρήχηση των φθόγγων α και κα: «καταναγκάσαντες», για να ακολουθήσει ο έπαινος των νεκρών.

B2. Ο Περικλής στο χωρίο «πανταχοῦ μνημεῖα ... ξυγκατοικίσαντες», στηρίζει τον ισχυρισμό του ότι οι άλλοι θαυμάζουν το μεγαλείο της Αθήνας λέγοντας ότι παντού οι Αθηναῖοι εγκατέσπειραν μνημεῖα για τις νίκες και τις ήττες τους. Κάνει λόγο δηλαδή και για τις στρατιωτικές αποτυχίες των Αθηναίων θέλοντας έτσι να δείξει το ηθικό μεγαλείο της Αθήνας, αφού απαιτεί τόλμη και ψυχικό σθένος να θυμάται κανείς και τις αποτυχίες του. Κυρίως όμως με αυτήν την αναφορά τονίζει την τόλμη και τη δύναμη των Αθηναίων, αφού δε δειλίαζαν ακόμα και όταν είχαν να αντιμετωπίσουν πολύ ισχυρούς αντιπάλους, όπως στην αποτυχημένη υπερπόντια εκστρατεία στη Μέμφη της Αιγύπτου (459) εναντίον των Περσών. Ένας επιπλέον λόγος είναι ότι εδώ ο Περικλής αποδίδει αντικειμενικά την ιστορική αλήθεια, παρόλο που στο λόγο του πλέκει το εγκώμιο της πόλης του, αφού προσπαθεί να μετριάσει τις υπερβολές και να γίνει πιο πειστικός.

B3. Στο απόσπασμα αυτό ο Περικλής προοπτικά αναφέρεται στην συνέχιση του πολέμου, που τη βλέπει βέβαιη. Έχοντας αναφερθεί στους τιμώμενους νεκρούς απευθύνεται στους επιζώντες, για να τους παροτρύνει σε αντίστοιχη γενναία δράση. Χρησιμοποιώντας το γνωστό μοτίβο έργο - λόγος δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στα έργα - εδώ συγκεκριμένα στα έργα που δείχνουν τη δύναμη της πόλης-. Έτσι, ουσιαστικά, τα έργα της πόλης είναι τελικά το πιο ισχυρό αποδεικτικό στοιχείο και της ανδρείας των Αθηναίων, αφού τέτοια πόλη είναι φυσικό κανείς να την υπερασπίζεται με πάθος.

Προκύπτει από τα παραπάνω πως εύλογα ο Περικλής αναφέρεται απαξιωτικά στον Όμηρο και στους λογογράφους, όχι βέβαια ως εκφραστές της τέχνης τους, αλλά ως πηγές ιστορικής γνώσης. Εδώ μπορούμε να αναφερθούμε στη δύναμη και το κύρος της Αθήνας τον 5^ο αι με στρατό και ναυτικό ισχυρό, εμπορική δραστηριότητα ανεπτυγμένη, πνευματική άνθηση που εκφράζεται στις τέχνες και στη ανάπτυξη της θεωρητικής σκέψης, σύστημα διοίκησης και νόμους αξιοζήλευτους.

Επειδή ακριβώς η αξία της Αθήνας αποδεικνύεται έμπρακτα, ο ρήτορας δικαίως υπερηφανεύεται πως η Αθήνα δεν έχει ανάγκη τη στιγμιαία

ευχαρίστηση που προκαλούν οι υπερβολικές συχνά καταγραφές του έντεχνου λόγου, καθώς οι αληθινές της διαστάσεις αρκούν για να μνημονεύεται στους αιώνες.

B4. Από το σχολικό βιβλίο σελ. 10 «Οι δημηγορίες είναι ομιλίες βασιλιάδων ... τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

B5. παροχή → παρέχεσθαι
απόκτηση → ἐκτησάμεθα
σημασία → σημαίνει
μομφή → κατάμεμψιν
αρχηγός → ἄρχεται

Γ1. Αν όμως πεισθείς σε μένα, πρώτα θα σου δείξω πολλά έργα και θαυμαστές πράξεις παλαιών ανδρών, και απαγγέλλοντας λόγους αυτών και εμφανίζοντας (σε) ἔμπειρο σχεδόν σε όλα ἢ ἔμπειρο ὥστε να τα πεις, και τη ψυχή, το οποίο είναι βέβαια το πιο σημαντικό σου μέρος, θα στολίσω με πολλά και καλά στολίδια (κοσμήματα), δηλ. με σωφροσύνη, δικαιοσύνη, ευσέβεια, πραότητα, επιείκεια, σύνεση, καρτερικότητα, με επιθυμία για τα ωραία, με ορμή (τάση) προς τα ευγενέστερα: διότι αυτά είναι το αληθινά γνήσιο κόσμημα της ψυχής. Και δε θα σου μείνει άγνωστο ούτε τίποτε παλιό ούτε (τίποτα) που τώρα πρέπει να γίνει αλλά θα προβλέπεις μαζί μου και τα μελλούμενα και όλα γενικώς, ὅσα είναι, και τα θεία και τὰ ἀνθρώπινα θα σου τα διδάξω σύντομα.

Γ2. ἐμοί → ἡμῖν
πειθῆ → ἐπίθου
ἀπαγγέλλουσα → ἀπαγγελλούσαις
ἀποφαίνουσα → ἀποφανόμεθα
πολλοῖς → πλείστας
ἔρωτι → ἐρώτων
γενέσθαι → γένοιο
προόψει → προόψοιντο
ἅπαντα → ἀπάσης
διδάξομαι → διδαχθῆναι

Γ3.α Ο υποθετικός λόγος δηλώνει το προσδοκώμενο. Ἴχει υπόθεση «ἦν + υποτακτική» και απόδοση οριστική μέλλοντα («ἐπιδείξω»)

Γ3.β. σοι: ἔμμεσο αντικείμενο του ρ. «ἐπιδείξω»
πάντων: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στον ὄρο «ἔμπειρον»
ὅπερ: υποκείμενο του ρ. «ἔστι»

κοσμήμασι: δοτική μέσου ως επιρρηματικός προσδιορισμός στο ρ.
«κατακοσμήσω»

ὁ τῆς ψυχῆς: επιθετικός προσδιορισμός στον ὄρο «κόσμος»

τα μέλλοντα: επιθετική μτχ, αντικείμενο του ρ. «προόψει».